

El tresoret de moneda àrab LR-P dels anys 331 - 418 A.H.

JOSEP PELLICER I BRU

Segons les notícies que hem recollit, va trobar-se prop d'una ermita, a les rodalies de Lora del Río, i certament molt dispers en una àrea de 8 a 10 metres quadrats. Al lloc de la troballa no s'observa cap vestigi de vivendes ni de monuments antics. Simplement avui és un rostoll sense cultivar, a prop del camí que sortint de Lora ens duu cap a l'ermita.

Les monedes eren brutes, de troballa, plenes d'incrustacions de terra i oxidacions produïdes per les humitats normals. Van netejar-se amb una barreja d'àcid clorhídric amb aigua. Les peces doblegades van adreçar-se. No va haver-hi cap altre manipulació.

L'estudi s'ha programat: a) Per Califes, b) per any, c) per seques, d) per peces foradades y e) per pesos.

S'han utilitzat com a llibres bàsics el Vives, el Miles i el Prieto Vives, donat que l'època de taifes hi és present en un 35 % aproximadament. Com a complementari el Mitchiner per la classificació de dues peces fatimites. Un cop realitzada aquesta tasca, les monedes s'han pesat, mesurat i estudiat la col·locació d'encunys.

De la part metrològica l'estudi compren: a) corbes de pesos, b) mitjanes, c) coeficients de variació, etc. formen part de les conclusions que més endavant en donem compte.

Composició per Califes

El tresoret estudiat arriba a la quantitat de 165 peces, les quals corresponen als diversos Califes que abasten la història dels 88 anys establerts cronològicament a la troballa, com veurem al gràfic següent:

<i>Califa</i>		<i>Peces</i>	<i>% Parcial</i>	<i>% Total</i>
31	Abd al-Rahman III	21	12.7	18.7
	Al-Hakam II	10	6.0	
73	Hisham II	58	35.2	44.3
	Mohammad II	4	2.4	
	Suleiman	11	6.7	
59	Alí Annasir	19	11.5	35.8
	Alkasim Almamun	18	11.0	
	Yahya Almotafí	21	12.7	
	Mohammad III	1	0.6	
2	Fatimites	2	1.2	1.2
165	Totals	165	100.0	100.0

Com observació a fer, veiem que en aquest conjunt hi manquen peces de primera època —solament n'hi ha un 18 %— encara que escollides, ja que es passen del pes mitjà teòric. En canvi, hi trobem una bona representació de Suleiman, amb diverses peces inèdites i l'única coneguda de Mohammad III, de l'any 416, realment molt important.

Composició per seques i Califes

Hem cregut força interessant fer el desglossament per seques d'aquesta troballa com segueix:

<i>Califa</i>	<i>Total</i>	<i>A.A.</i>	<i>M.Az.</i>	<i>M.Fas</i>	<i>M.Sab.</i>	<i>Alm.</i>
Abd al-Rahman III	21	8	13	—	—	—
Al-Hakam II	10	1	9	—	—	—
Hisham II	58	55	—	3	—	—
Mohammad II	4	4	—	—	—	—
Suleiman	11	8	3	—	—	—
Alí Annasir	19	3	—	—	16	—
Alkasim Almamun	18	3	—	—	15	—
Yahia Almotafí	21	2	—	—	19	—
Mohammad III	1	1	—	—	—	—
Fatimites	2	—	—	—	—	2
Totals	165	85	25	3	50	2
Percentatge	100	51½	15,1	1,8	30,4	2

Els valors percentuals de les seques de la Península, són obviament superiors als valors de les seques africanes:

Península	66 %
Africa (Nord)	34 %

Pràcticament els 2/3 de les monedes presents, però cal fer un subratllat especial a les 50 peces de Madinat Sabtah, que representen el 30,4 % del conjunt, amb diverses peces inèdites com la de l'any 405 a nom d'Hisham II, amb el personatge Alí Ben Hammud, el creador de la dinastia Hammudí.

Per ordre d'importància tenim a Al-Andalus, Madinat Sabtah, Madinat Azahara, Madinat Fas y Almansuria.

Composició per Califes i seques de les peces foradades

Aquesta troballa conté un nombre específicament alt de peces foradades. El total ateny 75 monedes, que representa un 45,45 % de les peces classificades (165). Per tant, presentem un paradigma en nombres absoluts i percentuals de les peces foradades:

<i>Califa</i>	<i>Total</i>	<i>A.A.</i>	<i>M.Az.</i>	<i>M.Fas</i>	<i>M.Sab.</i>	<i>Alm.</i>	<i>Percentatge</i>
Abd al-Rahman III	9	4	3	—	—	—	12
Al-Hakam II	6	1	5	—	—	—	8
Hisham II	22	20	—	2	—	—	29 1/3
Mohammad II	3	3	—	—	—	—	4
Suleiman	5	2	3	—	—	—	6 2/3
Alí Annasir	8	1	—	—	7	—	10 2/3
Alkasim Almamun	9	2	—	—	7	—	12
Yahia Almotolí	11	—	—	—	11	—	14 2/3
Mohammad III	—	—	—	—	—	—	—
Fatimites	2	—	—	—	—	2	2 2/3
Total absolut	75	33	13	2	25	2	100
Percentatge	100	44	17 1/3	2 2/3	33 1/3	2 2/3	—

L'estudi ara, per anys, ens duria a un treball feixuc i poc indicatiu, per manca de comparacions. Si més no, direm, que, de les 51 peces classificades de Madinat Sabtah, 25 tenen forat, o sigui, el 50 %, essent aquestes pràcticament encunyades del 405 al 418 A. H. O sigui en 14 anys. Per tant, al menys per aquesta troballa, no podem acceptar la teoria de una desvalorització de les monedes foradades, per tal com aquestes eren de circulació vorana a l'any d'ocultació. Tal vegada l'efecte dels forats sigui solament l'ús com a penjoll, o amb un clip com a subjectador dels cabells. D'altra banda, caldria pensar que el portar penjat a qualsevol banda del cos una oració, la professió de fe, seria per a ells prou important. Tampoc caldria oblidar que els forats serviren també com sistema de seguretat si eren passades, les monedes, amb un cordill o fil de ferro.

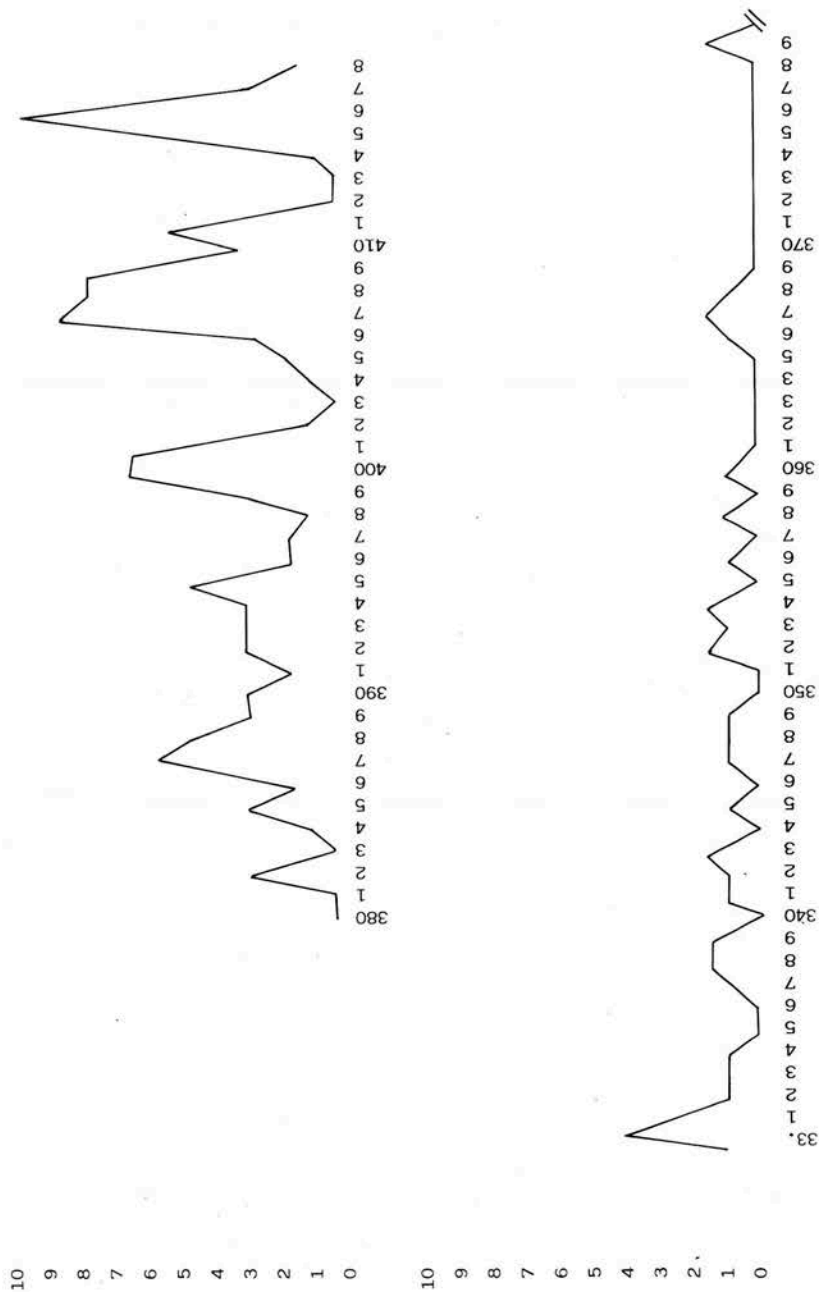
Circulació monetària

Un intent de resum de la circulació monetària intentem de donar-lo a continuació i es donen les xifres absolutes per anys presents a la troballa, sense pretendre, en tot cas, fer-ne una anàlisi, per tal com mancaria la comparació amb altres tresors, dels quals no s'ha fea la corba corresponent.

PARADIGMA DE CIRCULACIÓ PER SEQUES I ANYS

<i>Any</i>	<i>Total</i>	<i>A.A.</i>	<i>M.A.</i>	<i>M.F.</i>	<i>M.S.</i>	<i>Any</i>	<i>Total</i>	<i>A.A.</i>	<i>M.A.</i>	<i>M.F.</i>	<i>M.S.</i>
33.	1	1	—	—	—	391	2	2	—	—	—
331	4	4	—	—	—	392	3	3	—	—	—
332	1	1	—	—	—	393	3	3	—	—	—
333	1	1	—	—	—	394	3	3	—	—	—
334	1	1	—	—	—	396	4	4	—	—	—
337	2	—	2	—	—	39.	1	1	—	—	—
338	2	—	2	—	—	397	2	2	—	—	—
339	1	—	1	—	—	398	1	1	—	—	—
341	1	—	1	—	—	401	7	7	—	—	—
342	1	—	1	—	—	402	1	1	—	—	—
343	2	—	2	—	—	MOHAMMAD II					
345	1	—	1	—	—	399	3	3	—	—	—
347	1	—	1	—	—	400	1	1	—	—	—
348	1	—	1	—	—	SULAIMAN					
349?	1	—	1	—	—	400	7	4	3	—	—
AL-HAQUEM II						404	1	1	—	—	—
352	2	—	2	—	—	405	1	1	—	—	—
353	1	—	1	—	—	406	1	1	—	—	—
354	2	—	2	—	—	407	1	1	—	—	—
356	1	—	1	—	—	ALI ANASIR					
358	1	—	1	—	—	405	1	—	—	—	1
360	1	—	1	—	—	406	2	—	—	—	2
360?	1	—	1	—	—	407	8	1	—	—	7
366	1	1	—	—	—	408	8	2	—	—	6
HISHAM II						ALKASIM ALMAMUN					
367	1	1	—	—	—	409	8	1	—	—	7
368	1	1	—	—	—	410	4	2	—	—	2
379	2	2	—	—	—	411	6	—	—	—	6
381	1	1	—	—	—	YAHYA					
382	2	2	—	—	—	415	7	—	—	—	7
382?	1	1	—	—	—	416	9	2	—	—	7
384	1	1	—	—	—	417	4	—	—	—	4
385	2	2	—	—	—	418	1	—	—	—	1
385?	1	1	—	—	—	MOHAMMAD II					
386	2	1	—	1	—	416	1	1	—	—	—
387	6	6	—	—	—	FATIMITES					
388	5	3	—	2	—	365/386	1	Almansuria			
389	3	3	—	—	—	386/411	1	íd.			
390	3	3	—	—	—	Totals					
							165	85	25	3	50

CIRCULACIO MONETARIA DEL TRESORET DE LORA DEL RIO

Mitjanes de pes per Califes

Encara que la mostra a estudiar sigui minsa, continuem la tasca de donar el major nombre possible de dades, en aquest cas els paràmetres de pes, esperant arribar a una quantitat suficientement important, per tal d'accedir a uns resultats mitjans més fiables:

<i>Califes</i>	<i>X</i> (<i>Pes total</i>)	<i>N</i> (<i>Nombre</i>)	$\bar{x}$ (<i>Pes. unit.</i>)	(<i>C.V. %</i>)
Abd al-Rahman III	63.1	21	3.0047	50.49
Al-Hakam II	27.45	10	2.745	38.62
Hisham II	176.625	58	3.0452	46.59
Mohammad II	11.425	4	2.8562	55.68
Suleiman	40.275	11	3.6614	55.81
Alí Annasir	57.225	19	3.0118	43.92
Alkasim Almamun	56.1	18	3.1166	45.73
Yahia Almotali	55.525	21	2.644	35.59
Mohammad III	2.50	1	2.50	—,—
Fatimites	2.525	2	1.3625	—,—
Totals	490.245 gr.	165 peces		

Dels pesos unitaris que trobem, solament el d'Hisham II, Alí Annasir i Alkasim Almamun s'apropen al pes teòric de la metrologia d'aquests regnats:

- a) 3.0452 grams
 b) 3.0118 »   Pes teòric 3.1085714 grams
 c) 3.1166 »

que resulta de dividir el ròtol sagrat de la Meca per 150, i que dona el pes 'Kail' o de la mida:

$$466 \frac{2}{7} : 150 = 3 \frac{19}{175} \text{ grams}$$

D'altra banda el sistema metrollògic d'Abd al-Rahman, Al-Hakam, Yahia Almotali i Muhammad III, es veu solament ultrapassat per la mitjana d'Abd al-Rahman, la representació del qual no és prou significativa:

$$\begin{aligned} 466 \frac{2}{7} : 171 \frac{3}{7} &= 2.72 \text{ grams} \\ 326.4 : 120 &= 2.72 \text{ grams} \end{aligned}$$

Aquest pesal monetari, herència dels romans, és prou conegut a l'àrea àrab.

Dades metrollògiques

1er. Abd al-Rahman III

$$N = 21; \bar{x} = 3.005; s = 0.5174; v = 17 \%; IC = 2.77/3.24; sk = 0.58; k = 2.51$$

2^{on}. Al-Hakam II

$N = 8$; $\bar{x} = 2.687$; $s = 0.316$; $v = 12 \%$; $IC = 2.42/2.95$; $sk = 0.49$; $k = 2.56$

3er. Hisham II

$N = 60$; $\bar{x} = 3.04$; $s = 0.47$; $v = 16 \%$; $IC = 2.92/3.16$; $sk = 0.62$; $k = 2.94$

4^{rt}. Mohammad II

$N = 4$; $\bar{x} = 2.86$; $s = 0.64$; $v = 22 \%$; $IC = 1.83/3.87$; $sk = 0.80$; $k = 1.98$

5^è. Suleiman

$N = 11$; $\bar{x} = 3.57$; $s = 0.67$; $v = 19 \%$; $IC = 3.22/4.02$; $sk = -0.16$; $k = 1.97$

6^è. Alí Annasir

$N = 19$; $\bar{x} = 3.01$; $s = 0.45$; $v = 15 \%$; $IC = 2.79/3.23$; $sk = 0,29$; $k = 3.50$

7^è. Alkasim Almamun

$N = 18$; $\bar{x} = 3.12$; $s = 0.47$; $v = 15 \%$; $IC = 2.88/3.35$; $sk = 0.19$; $k = 1.82$

8^è. Yahia Almotali

$N = 21$; $\bar{x} = 2.64$; $s = 0.36$; $v = 14 \%$; $IC = 2.48/2.81$; $sk = -0.53$; $úk = 2.73$

N són el nombre d'exemplars; $\bar{x}$ el pes mitjà; s la desviació típica; v el coeficient de variació; IC l'interval de confiança dintre del qual, amb una probabilitat del 95 %, es troba la mitja de la població; sk és la 'skewness' i k la 'kurtosis'.

Veiem doncs, que, les dades a estudiar són prou minses i que per si soles no són suficientement importants per donar-nos una informació fiable. Del pesos unitaris —parlant de mitjanes— solament els d'Hisham II, Alí Annasir i Alkasim Almamun, s'apropen al pesos teòrics d'aquests regnats:

a)	3.0452 grams	
b)	3.0118 »	Pes teòric 3.1085714 grams
c)	3.1166 »	

que resulta de dividir el ròtol sagrat de la Meca per 150, i que dona el pes 'Kail' o de la mida:

$$466 \frac{2}{7} : 150 = 3 \frac{19}{175} \text{ grams}$$

D'altra banda, el sistema metrològic d'Abd al-Rahman III, Al-Hakam II, Yahia al Motalí y Huhammad III, resta distorsionat per la mitjana d'Abd al-Rahman III, la representació del qual no és res fiable per dues circumstàn-

cies: La primera per ésser el més llunyà de la dada d'ocultació i segonament per la poca representativitat.

$$326.4 : 120 = 2.72 \text{ grams}$$

Test de la 'T' d'«Student»

Fet el test de la t d'«Student» de les mitjanes, resulta que les emissions 1, 2, 3, 6 i 7, poden pertànyer a la mateixa emissió, encara que, com dèiem abans, les dades són curtes. La quarta amb 5 exemplars, queda imprecisa, i la 5.ª emissió, amb un pes més alt se n'aparta. Tanmateix la 8.ª, encara que aquesta el pes resulta més baix del normal.

	1	2	3	4	5	6	7	8
1		27 1.64 7	79 .24 42	23 .51 30	30 2.61 0	38 0 100	37 .69 25	40 2.68 0
2			66 2.05 2	10 .64 26	17 3.44 0	25 1.84 4	24 2.36 1	27 .32 37
3				62 .72 23	69 3.20 0	77 .24 40	76 .63 26	79 3.54 0
4					13 1.83 4.5	21 .56 29	20 .94 18	23 .99 16
5						28 2.74 0	27 2.12 2	30 5.14 0
6							35 .72 23	38 2.88 0
7								37 3.60 0

A cada casella hi van els graus de llibertat, el valor de la t d'«Student» i el percentatge de probabilitat en què és acceptable. Per sobre del 5 % s'accepta com a bo.

CLASIFICACIO DE LES 165 PECES PROCEDENTS DEL TRESORET DE LORA DEL RIO

TRESORET DE MONEDA ARAB

165

Núm.	Seca	Personatge	Any	Vives	Miles	Pes	Enc.	Ref.
ABD AL-RAHMAN III								
1	Al-Andalus	Kasim	33.	—	—	2.6	12:00	LR-P1
2 ^{oo}	id.	»	331	397	219b	3.6	5:30	LR-P2
3	id.	»	331	397	219b	2.75	2:30	LR-P3
4 ^{oo}	id.	»	331	397	219b	2.525	3:30	LR-P4
5 ^{oo}	id.	»	331	397	219b	2.75	5:30	LR-P5
6 ^{oo}	id.	»	332	398	220d	2.90	5:30	LR-P6
7	id.	Mohammad	333	404	221c	3.10	1:00	LR-P7
8	id.	»	334	405	222c	3.40	10:00	LR-P8
* 9-	Madinat Azahara	»	337	417	227.	2.55	9:00	LR-P11
* 10	id.	»	338	418	228.	3.65	6:00	LR-P12
* 11	id.	»	338	418	228.	2.90	6:30	LR-P13
12	id.	»	339	419	229d	2.55	2:30	LR-P9
13 ^{oo}	id.	»	339	419	229b	3.20	7:00	LR-P10
14	id.	»	341	422	231a	3.75	3:00	LR-P14
15 ^{oo}	id.	»	342	424	232b	2.95	10:30	LR-P15
16	id.	»	343	425	234c	3.15	1:30	LR-P16
17	id.	»	343	425	234c	3.45	6:30	LR-P17
18	id.	»	345	428	236a	4.20	2:00	LR-P18
19 ^{oo}	id.	Ahmed	347	441	238a	2.425	11:00	LR-P19
20 ^{oo}	id.	»	347	—	—	2.45	6:00	LR-P20
21	id.	»	348	443	239b	2.25	12:00	LR-P21
AL HAKAM II								
22 ^{oo}	Madin. Azahara	Ahmed	352	450	244c	2.30	1:30	LR-P22
23	id.	»	352	450	244f	3.25	12:30	LR-P23
24	id.	»	353	451	245h	2.60	11:00	LR-P24
* 25 ^{oo}	id.	»	354	452	246.	2.95	5:00	LR-P25
* 26 ^{oo}	id.	»	354	453	246.	2.45	7:00	LR-P26
* 27 ^{oo}	id.	»	356	455	248.	2.40	3:00	LR-P27
28	id.	Amir	358	459	251j	2.75	6:30	LR-P28
29 ^{oo}	id.	»	360	461	260j	2.80	5:00	LR-P29

Núm.	Seca	Personatge	Any	Vives	Prieto	Pes	Enc.	Ref.
30 ^{oo}	id.	»	366	498	263b	3.55	11:30	LR-P31
31 ^{oo}	id.	»	367	500	264f	2.40	7:00	LR-P30
32 ^{oo}	Al Andalus	Amir	367	500	264b	3.10	11:00	LR-P32
33 ^{oo}	id.	»	368	503	266c	2.70	5:30	LR-P33
* 34	id.	»	379	510	283.	2.75	5:30	LR-P34
* 35	Al-Andalus	Amir	379	510	283.	3.35	3:00	LR-P36
* 36 ^{oo}	id.	»	381	514	289.	3.45	3:00	LR-P38
* 37 ^{oo}	id.	»	382	515	295.	3.15	6:00	LR-P39
* 38	id.	»	(382)	—	—	4.05	12:00	LR-P35
* 39	id.	»	382	515	295.	3.65	9:00	LR-P40
40 ^{oo}	id.	»	384	519	300i	2.45	8:30	LR-P41
41	id.	»	385?	520?	305?	3.25	7:30	LR-P42
42	id.	»	385	520	305i	3.05	11:30	LR-P43
43	id.	»	385	520	305c	2.50	12:30	LR-P44
* 44 ^{oo}	id.	»/Moham.	386	—	308ee	2.40	4:00	LR-P37
45 ^{oo}	Mad. Fas	Amir	386	611	309a	3.15	11:30	LR-P45
* 46	Al-Andalus	»/Mofarig	387	533	310.	3.40	11:00	LR-P46
* 47 ^{oo}	id.	»	387	533	310.	2.90	3:30	LR-P47
48	id.	»	387	533	310i	4.20	9:00	LR-P48
* 49	id.	»	387	533	310.	3.20	3:30	LR-P49
* 50	id.	»	387	533	310.	3.80	3:30	LR-P50
51	id.	»	387	533	310j	2.80	1:30	LR-P51
* 52	id.	Amir/Mohammad	388	538	313.	3.00	9:00	LR-P54
* 53	id.	»	388	538	313.	2.70	2:30	LR-P55
54 ^{oo}	id.	»	388	538	313o	4.15	2:30	LR-P56
55	Mad. Fas	Zeiri	388	618	315b	2.85	11:30	LR-P52
56 ^{oo}	id.	»	388	618	315b	3.35	11:00	LR-P53
* 57 ^{oo}	Al-Andalus	Amir/Mohammad	389	541	316.	2.45	12:00	LR-P57
* 58	id.	»	389	541	316.	3.55	11:30	LR-P58
* 59	id.	»	389	541	316.	3.60	3:00	LR-P59
* 60	id.	»	390	556	318qq	2.90	8:30	LR-P60
* 61	id.	»	390	545	318.	3.05	11:30	LR-P62
* 62	id.	»	390	545	318.	3.50	10:00	LR-P64
* 63	id.	»	391	549	320.	2.15	1:00	LR-P65
64	id.	»	391	549	320kk	2.95	10:30	LR-P66
65	id.	Tamlig/Amir	392	569	322o	3.00	11:30	LR-P67
66 ^{oo}	id.	»	392	569	322dd	3.20	6:00	LR-P68

HIXAM II

Núm.	Seca	Personatge	Any	Vives	Miles	Pes	Enc.	Ref.
* 67	id.	»	392	569	322.	2.85	2:30	LR-P69
* 68	id.	Abd al-Malik	393	577	324.	2.85	9:30	LR-P70
69	id.	»	393	577	324f	2.70	12:00	LR-P71
70	id.	»	393	577	324r	3.95	8:30	LR-P72
* 71 ^{oa}	id.	»	394	580	326j	2.75	8:00	LR-P73
72	id.	»	394	580	326j	2.90	12:30	LR-P75
73	id.	»	394	580	326m	2.80	8:00	LR-P74
* 74 ^{oa}	Al-Andalus	Abd al-Malik	396	583	332e	2.925	11:00	LR-P76
* 75	id.	»	396	588	332i	3.05	9:00	LR-P77
* 76 ^{oa}	id.	»	39.	—	—	3.20	1:00	LR-P78
* 77 ^{oa}	id.	Amir	396	—	—	2.70	9:00	LR-P61
* 78	id.	»	396	—	—	2.70	9:00	LR-P63
* 79 ^{oa}	id.	Abd al-Malik	397	584	335j	2.55	9:30	LR-P79
* 80	id.	Xohaid i Al. al Mal.	397	590	335.	2.85	5:00	LR-P80
81	id.	»	398	592	338f	3.25	9:00	LR-P81
* 82 ^{oa}	id.	Abdallah	401	701	345i	2.85	9:30	LR-P95
83 ^{oa}	id.	»	401	701	345x	2.30	4:00	LR-P93
* 84 ^{oa}	id.	»	401	701	345aa	3.00	3:30	LR-P94
85	id.	—	401	710vt.	345ii	3.05	10:30	LR-P96
* 86	id.	—	401	710vt.	345ii	2.45	7:30	LR-P97
* 87	id.	—	401	710vt.	345ii	2.50	10:30	LR-P98
* 88 ^{oa}	id.	—	401	710vt.	345ii	2.75	7:00	LR-P99
* 89 ^{oa}	id.	Said ben Yusuf	402	703	346.	4.00	5:30	LR-P100
MOHAMMAD II								
90 ^{oa}	Al-Andalus	Chawar	399	681	340w	1.95	9:30	LR-P82
91	id.	»	399	681	340w	2.85	10:30	LR-P83
92 ^{oa}	id.	»	399	681	340z	3.30	11:00	LR-P84
93 ^{oa}	id.	Mohammad	400	684	342w	3.325	5:00	LR-P85
SULEIMAN								
* 94	Al-Andalus	—	400	—	342iu	2.55	5:00	LR-P89
95 ^{oa}	id.	Aben Masleme	400	691	342s	4.00	10:30	LR-P86
96	id.	»	400	691	342yy	4.525	8:30	LR-P87
97	id.	»	400	691	342yy	3.90	7:00	LR-P88
98 ^{oa}	Mad. Azahara	Xohaid/Mohammad	400	696	343c	4.00	11:00	LR-P90
99 ^{oa}	id.	»	400	696	343d	4.45	2:00	LR-P92

<i>Núm.</i>	<i>Seca</i>	<i>Personatge</i>	<i>Any</i>	<i>Vives</i>	<i>Miles</i>	<i>Pes</i>	<i>Enc.</i>	<i>Ref.</i>
100 ^{oo}	id.	»	400	696	343c	2.55	10:00	LR-P91
*101	Al-Andalus	Suleim./Mohammad	405	796		3.50	12:30	LR-P101
*102	id.	»	405	797		3.25	9:00	LR-P104
*103	id.	Basil	406	—	—	3.15	5:30	LR-P102
*104 ^{oo}	id.	(Chawar)	407	—	—	3.40	1:00	LR-P112
<i>ALI ANNASIR</i>								
*105 ^{oo}	Madinat Sabtah	Aben Hammud	405	721vt.		2.45	9:00	LR-P103
*106	id.	Ali	406	724		2.50	10:00	LR-P105
*107 ^{oo}	id.	»	406	724		2.55	11:30	LR-P106
*108	Mad. Sabtah	Yayha	407	730	62a vte.	3.05	9:30	LR-P107
*109	id.	»	407	730	62a vte.	2.95	9:00	LR-P108
*110	id.	»	407	730	62a vte.	3.15	11:30	LR-P109
*111	id.	»	407	730	62a vte.	3.80	7:30	LR-P110
*112 ^{oo}	id.	»	407	730	62a vte.	3.20	1:30	LR-P111
*113 ^{oo}	id.	»	407	730	62a vte.	3.175	1:00	LR-P127
*114 ^{oo}	id.	»	407	730	62a vte.	2.85	6:30	LR-P128
*115	Al-Andalus	»	407	730	63b vt.	2.30	10:30	LR-P164
*116	Mad. Sabtah	»	407	733vt.	62b vte.	3.10	12:30	LR-P113
*117	id.	»	408	731	62b vte.	3.25	11:00	LR-P114
*118	id.	»	408	731	62b vte.	3.20	9:00	LR-P115
*119	id.	»	408	731	62b vte.	3.45	7:00	LR-P116
*120 ^{oo}	id.	»	408	731	62b vte.	3.95	4:00	LR-P117
*121 ^{oo}	id.	»	408	731	62b vte.	3.20	11:30	LR-P118
*122 ^{oo}	Al-Andalus	»	408	734vt.	63d vte.	2.55	1:30	LR-P119
*123	id.	»	408	734vt.	63d vte.	2.55	1:00	LR-P120
<i>AL-KASIM ALMAMUN</i>								
*124	Mad. Sabtah	Yayha	409	736	71c	3.85	7:00	LR-P121
*125 ^{oo}	id.	»	409	736	71c	3.50	11:00	LR-P122
*126 ^{oo}	id.	»	409	737	72	3.25	8:30	LR-P123
*127 ^{oo}	id.	»	409	737	72	2.90	8:30	LR-P124
*128 ^{oo}	id.	»	409	738	74a	3.60	5:30	LR-P125
*129	id.	»	409	738	74a	2.90	9:00	LR-P126
*130 ^{oo}	id.	»	409	738	74a	2.65	9:00	LR-P132
*131	Al-Andalus	»	409	738	74a	2.60	7:00	LR-P131
*132	Mad. Sabtah	Idris/Yayha	410	745	75	3.40	11:30	LR-P133

Núm.	Seca	Personatge	Any	Vives	Miles	Pes	Enc.	Ref.
*133	id.	»	410	745	75	2.60	7:00	LR-P134
*134 ^{oo}	Al-Andalus	Yayha	410	742	69b	3.90	7:00	LR-P129
*135 ^{oo}	id.	»	410	742	69b	3.70	5:00	LR-P130
*136	Mad. Sabtah	Idris/Yahya	411	746	79	2.40	11:30	LR-P135
*137	id.	»	411	746	79	3.35	8:00	LR-P136
*138	id.	»	411	746	79	2.95	3:00	LR-P137
*139 ^{oo}	id.	»	411	746	79	3.05	12:30	LR-P139
*140	id.	»	411	746	79	2.95	6:30	LR-P138
*141 ^{oo}	id.	»	411	746	79	2.55	12:00	LR-P140
<i>YAHYA ALMOTALI</i>								
*142	Mad. Sabtah	Idris	414	754	82d	3.15	2:00	LR-P141
*143 ^{oo}	id.	»	415	759	83a	2.70	6:00	LR-P142
*144 ^{oo}	id.	»	415	759	83a	2.85	10:30	LR-P146
*145 ^{oo}	id.	»	415	759	83a	2.30	12:30	LR-P155
*146 ^{oo}	id.	»	41(5)	759?	83a?	3.15	12:30	LR-P165
*147	id.	»	415	759	83a	2.50	3:30	LR-P143
*148	id.	»	416	761	83c	2.05	6:00	LR-P144
*149	id.	»	416	761	83c	2.925	6:00	LR-P145
*150 ^{oo}	id.	»	416	761	83c	2.850	3:00	LR-P147
*151 ^{oo}	id.	»	416	761	83c	1.80	5:00	LR-P149
*152 ^{oo}	id.	»	416	761	83c	3.05	7:00	LR-P148
*153 ^{oo}	id.	»	416	761	83c	2.60	7:00	LR-P150
*154 ^{oo}	id.	»	416	761	83c	2.50	11:30	LR-P151
*155 ^{oo}	Al-Andalus	Aflah/Idris	416	816	37a	2.15	5:30	LR-P153
*156	id.	»	416	816	37a	2.675	5:30	LR-P154
<i>MOHAMMAD III</i>								
*157	Al-Andalus	Aflah	416	—	—	2.500	11:30	LR-P152
<i>YAHYA ALMOTALI</i>								
*158	Mad. Sabtah	Idris	417	762	83c	2.80	8:30	LR-P159
*159	id.	»	417	762	83c	3.10	2:00	LR-P157
*160	id.	»	417	762	83c	2.50	10:30	LR-P161
*161 ^{oo}	id.	»	417	762	83c	2.45	1:30	LR-P158
*162	id.	»	418	765	83g	2.85	10:30	LR-P156
*163	id.	»	418	765	83g	2.55	10:30	LR-P160

Núm.	Seca	Personatge	Any	Vives	Miles	Pes	Enc.	Ref.
	ABU MANSUR NIZAR							
164 ^{***}	Almansuria		365/386	Mit.	p. 117	1.325	—	LR-P162
	AL MANSUR ABU ALI							
165 ^{***}	Almansuria		386/411	Mit.	p. 118	1.20	—	LR-P163

CLAUS:

- * 2 forats.
- † retallada.
- ‡ fotografia.

9

10

11

25

26

27

34

35

36

37

38

39

62

63

67

68

75

77

78

80

85

89

94

101

104

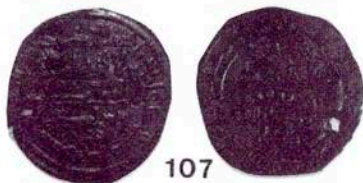

105

106

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

Comentaris a les peces de catàleg

N.º 38. Aquesta peça té la mateixa llegenda circular a l'anvers i al revers. L'any 388 (Miles 295 g) sembla que sigui l'any de la peça LR-P35, doncs hi ha una moneda molt similar. Al revers es troba la mateixa marca, com ho indica el mateix Miles p. 387.

N.º 44. La peça correspon a LR-P37. Miles la referencia amb el n.º 308ee (p. 288). La lectura és de controvèrsia doncs, en principi sembla que sigui 380, però, el 380 en Mohammad no hi era. Cal apropar-nos cap a l'any 386. El sis deu d'ésser escrit en masculí, però, aleshores a la moneda no hi hauria gravat el 'sanat'. D'altra banda segons Vives, el personatge Mohammad no comença fins el 387. Miles no fa cap comentari a aquesta anomalia.

N.º 77 i 78. Dos especímens força interessants que a més són del mateix encuny. No estan registrats ni per Vives ni per Miles. El sis és escrit en masculí. Correspon a LR-P61 i 63. A la península les darreres peces amb Amir són de l'any 392 H. però a M. Fas s'en coneixen de l'any 397 i 398 H. i a Nakur dels anys 396 i 397 (Per M. Fas, Vives 631 i 632. Per Nakur Miles 334 i 337). La atribució de peces d'Amir de l'any 399, Miles 340c/m, no és correcte. Corresponen totes a l'any 379 (1).

N.º 85al 88. Quatre noves peces inèdites, totes procedents del mateix encuny. No hi ha personatges. La 2.ª i 3.ª línees són intercanviades. Es a dir, es llegeixen com les peces africanes. Les referències Vives 710 i Miles 345 ii, corresponen a una peça que Prieto 10a fotografia i que no te res a veure amb les que presentem. LR-P97-98-99 i 100 (2).

N.º 94. Una moneda especial que Codera p. 310 anota i que Miles transcriu, sense donar-ne, cap dels dos, fotografia o comentari. Ara la presentem gràficament. LR-P94.

N.º 101. Són encunyacions d'èpoques certament difícils. Prieto 28c, Rada 324. Miles diu que, probablement la data és 404, però la situa l'any 400. No té en compte les classificacions ni de Vives, ni de Prieto Vives. La trobem també a Codera p. III, plate XI n.º 5. Prieto va classificar moltes peces d'aquesta època a l'apartat III 'Monedas acuñadas por personajes desconocidos durante la revolución». Sense comentaris. LR-P100 (3).

N.º 102. Peça que està ben documentada per Prieto 28d, Codera p. III, Rada 325. Miles no va incloure-la en el seu estudi. LR-P104 (4).

N.º 103. El personatge canvia i Mohammad que apareix l'any 400 amb Aben Xohaid i després amb Suleiman, ara en aquesta encunyació l'acompanya Basil. Peça inèdita no coneguda. LR-P102 (5).

N.º 104. Un nou canvi de personatge. Aquest podria ésser Chawar, del qual ja s'en coneix una moneda de l'any 406 (Miles 362a, plate VIII). Aques-

1. J. PELLICER. Hisham 399/1009-9 Amir. (Un lapsus de lectura). Gaceta Numismática, n.º 67, pàgs. 14-16.
2. J. PELLICER. Un raro dirhem de Hisham II. Al-Andalus 401A.H. Gaceta Numismática n.º 71 pàgs. 39-40. Barcelona, 1983.
3. J. PELLICER. Suleiman Al-Mostain 400/1010-407/1014. Acta Numismática-14. Barcelona, 1984, pàg. 154, n.º 22.
4. Ibid., pàg. 155, n.º 28.
5. Ibid., pàg. 155, n.º 34.

ta del 407 H és inèdita i prou important, doncs tanca el darrer any del regnat de Sulaiman. Fins ara no se'n coneixia cap amb aquesta data LR-P112 (6).

N.º 105. Moneda inèdita d'Ali Ben Hammud de l'any 405. Es variant de llegenda de Prieto Vives n.º 58i i també de Vives 721. LR-P103 (7).

N.º 131. Dins del regnat d'Alkasim Almamun el 409 A. H. trobem aquesta peça inèdita l'any. Seca Al-Andalus. No és coneguda ni per Vives ni per Prieto Vives. LR-P131 (8).

N.º 155/156. Dues peces molt interessants, amb personatge: Aflah o Iftitah. La importància d'aquestes monedes és que pertanyen al mateix encuny d'anvers que la següent n.º 157, a nom de Mohammad III. LR-P153 i 154 (9).

N.º 157. Encunyació inèdita a nom de Mohammad III Al Mustafki, de l'any 416, darrer del seu regnat. No es coneix cap altra moneda d'aquest any a nom d'aquest Califa tan efímer. L'encuny d'anvers és el mateix que el de les dues peces anteriors a nom de Yahia Almotali. LR-P152 (9).

6. Ibid., pàg. 156, n.º 36.

7. Ibid., pàg. 155, n.º 32.

8. J. PELLICER. Un dirhem inèdita del Califa Hammudi Al-Kasim Al-Ma'Mun b. Hammud (409-1018). Acta Numismática-13. Barcelona, 1983, pàgs. 123-124.

9. J. PELLICER. Un dirhem inèdita del Califa Omeya Abu-'Abd Al-Rahman Muhammad III Al-Mustakfi Bi'llah del 416/1025. «Quaderni Ticinesi di numismatica e antichità classica». Lugano, 1983. Vol. XII, pàgs. 237-240.

OBRES CONSULTADES

A. VIVES Y ESCUDERO. Monedas de las dinastías arábigo españolas. Madrid, 1893.

GEORGE C. MILES. Ummayyads of Spain. New York, 1950.

A. PRIETO Y VIVES. Los Reyes de Taifas. Madrid, 1926.

MICHAEL MITCHNER. The World of Islam. London, 1977.